

TERIJOEN
JUHLAMATKAN OHJELMA

23. - 27.7.2003

Järjestäjänä Teri-Säätiö ja Terijoki-Seura ry

Tämän vuoden juhlatkan ohjelmasta ja järjestelyistä ovat vastanneet Teri-Säätiön ja Terijoki-Seuran asettama Terijoki-työryhmä, johon kuuluivat Marja Felt, Kari Koho (puheenjohtaja), Markku Koho, Jukka Marttinen, Jaakko Mäkelä, Veli-Pekka Sevón, Eija Sipiläinen ja Olli Torkkeli.

Tervetuloa ystävät Terijoelle!

Ensimmäiset Terijoki-juhlat pidettiin Järvenpäässä elokuussa 1940. Nyt valmistaudumme viettämään jo 64. Terijoki-juhlia. Juhlapaikka on ollut aina yhdeksänkymmentä luvun lopulle saakka Järvenpää, terijokelaisten sijoituskunta. Vuonna 2002 juhlittiin ensi kerran Helsingissä Karjala-talolla. Juhlan yhteydessä Terijoki-Seura vietti myös 25-vuotisjuhlaa. Vuodesta 1999 juhlat on sovittu pidettävän joka toinen vuosi Terijoella. Silloin ensimmäiset muistorikkaat juhlat järjestettiin Terijoella hotelli Pohjolan Rivieran salissa. Sinne matkataan tänäkin vuonna.

Juhlien luonne on ajan myötä muuttunut. Alkuvuosina keskeistä oli neuvontatyö korvaus- ja maanjakoasioissa. Tätä nykyä painopiste on muistoissa ja karjalaisessa – tai pikemminkin terijokelaisessa – kulttuurissa. Tärkeintä on kuitenkin aina ollut ystävien tapaaminen.

Alkuaikojen juhlilla kävi yli tuhat henkeä. Vuosien varrella yleisömäärän väheneminen murto-osaan alkuaajoista on saanut meidät etsimään juhlille uusia muotoja. Yksi niistä on päätös pitää juhlat joka toinen vuosi Terijoella.

Vuonna 1999 Terijoella pidetyissä juhlissa olikin yleisöä kolminkertaisesti edellisiin juhliin verrattuna. Järjestäjät ovat tietoisia siitä, että Terijoki-juhlien pito kaukana vieraalla maalla – ei vieraalla maaperällä – tuo omat rasituksensa myös juhlaväelle. Toisaalta se mahdollistaa muistojen syventämisen ja niiden välittämisen uudella tavalla nuorille sukupolville.

Muihin kannakselaisiin nähden me terijokelaiset olemme olleet etuoikeutetussa asemassa; matkustaminen Terijoelle sallittiin jo vuonna 1956, ja linja-autoreitti Leningradiin kulki Terijoen keskustan kautta. Me olimme ensimmäisten joukossa matkaamassa entiselle kotiseudulle. Matkaamme rikastuttavat

tänä vuonnakin koulutetut kyläoppaat kyläkierrosten vetäjinä. Kulttuurikierroksen tietorikkaana asiantuntijana on teatterineuvos Ritva Heikkilä.

Tämänvuotisen juhlan teemana on laulu-, soitto- ja urheilujuhla v. 1931. Kesävieraat, te matkalaiset, olette tervetulleita ”Heleän lahden” ja ”Aurinkorantojen” ”Lumotulle rannalle”, Terijoelle. Venäjällä on herännyt vilkas mielenkiinto lähihistoriaa kohtaan. Esiintymällä hilpeän nostalgisesti hauskuutamme itseämme ja katselijoita sekä kerromme zelenogorskilaisille palan paikkakunnan historiaa.

Terijoki-Seura ja Teri-Säätiö ovat pystyttäneet sankarivainajille muistomerkin Terijoen kirkkopuistoon –93, muistolehdon uudelle hautausmaalle –98 ja v. 2001 muistomerkin vanhalle hautausmaalle. Aktiivisena toimijana näissä hankkeissa on ollut Terijoki-Seura. Terijoen luterilaisen kirkon kunnostusta taas rahoittavat Järvenpään seurakunta ja Hämeenlinnan rovastikunnan seurakunnat.

Suomalaiselle ja venäläiselle kulttuurille on yhteistä voimakas menneiden sukupolvien kunnioitus. Se tekee muistomerkin tarpeellisuuden ymmärrettäväksi myös nykyisille zelenogorskilaisille. Käytännön toimiminen toisen valtakunnan alueella tuottaa tietysti vaikeutensa kulttuurierojen ja hallintobyrokratian vuoksi.

Vietämme nyt 64. Terijoki-juhlaa kotiseudulla. Juhlakahvit nautitaan ennen pääjuhlaa hotelli Pohjolan Rivieran auditorion aulassa. Juhlaohjelman juontaa ja ohjaa Inkeri Herkonheimo/Karjalainen Näyttämö. Toivomme Teidän viihtyvän matkalla ja juhlassa sekä saavan uusiakin näkökulmia kotiseutuun ja muistoihinne.

Parhaat kiitokset Teille kaikille, jotka olette osallistuneet matkan ja juhlan valmisteluun.

Eija Sipiläinen
puheenjohtaja

Terijoki-Seura ry

Jaakko Mäkelä
hallituksen
puheenjohtaja
Teri-Säätiö

Terijoen historiaa

Terijoki (nykyinen Zelenogorsk) on saanut nimensä kylän läpi virtaavasta purosta. Alkuaan puron nimi oli Tervajoki. Kylääkin kutsuttiin Tervajokeksi aina 1600-luvulle asti. Paikkakuntalaiset puhuivat Terjoesta. Ruotsinkieliset kirjurit eivät tunteneet nimen alkuperää eivätkä paikkakunnan murretta, jolloin he luulivat, että kyseessä oli Terijoki ja vakiinnuttivat tämän muodon viralliseen käyttöön.

Terijoen pitäjä sijaitsi Viipurin läänissä Vanhan Suomen kaakkoisimmassa kolkassa. Se rajoittui etelässä Suomenlahteen, idässä Rajajokeen, lännessä Uudenkirkon ja pohjoisessa Kivennavan pitäjiin. Terijoki kuului Kivennavan pitäjään aina vuoteen 1909, jolloin se itsenäistyi omaksi pitäjäksi. Aluksi Terijokeen kuului vain Terijoki ja Kellomäki. Muut kylät ovat liittyneet Terijokeen myöhemmin.

Terijoen pitäjään kuuluivat seuraavat kylät: Terijoki, Kellomäki, Kuokkala, Haapala, Ollilla, Puhtula ja Tyrisevä. Terijoen kylä jakaantui vielä seuraaviin pienempiin kyliin Käkösennpää, Keskikylä, Ollinpää ja Koivikko.

Meri ja pitkä rantaviiva olivat tunnusomaisia Terijoelle. Hietikon takana oli kumpuileva kangasalue, joka idempänä oli noin kilometrin levyinen, mutta kapeni länteen päin mentäessä. Hietikon ja kangasalueen muodostama rantatasanne päättyi jyrkästi kohoavaan penkereeseen (Litorinapenger). Jyrkin tämä nousu oli Kellomäen ja Terijoen kohdalla. Tuhansia vuosia sitten ns. litorinakaudella (noin 5500-2000 eKr.) meri ulottui aina penkereeseen asti.

Terijoki oli maamme tiheimmin asuttuja pitäjiä, noin 80 henkeä neliökilometriä kohden. Terijoki oli kansainvälinen paikka, jossa asusti 14 eri kansallisuutta. Lisäksi Terijoella asusti inkeriläisiä, Aunuksen- ja Vienan karjalaisia. Terijoen kansainvälistyminen oli suurelta osin Venäjän vallankumouksen seurausta.

Terijoki oli Viipurin ohella tunnetuimpia luovutetun Karjalan paikkakuntia. Pietarin rautatie valmistui 1870, jolloin Pietarista alkoi virrata Terijoelle kesävieraita. Pietarista saapuvat kesäasukkaat toivat Terijoella vaurautta. Ajureiden, huvilavuokraajien ja palvelusväen kysyntä kasvoi. Paikalliset asukkaat perustivat kauppoja, leipomoja ja kahviloita. Venäjän vallankumouksen seurauksena kesävieraiden virta Pietarista tyrehtyi. Huvilat tyhjenivät ja autioituivat. Hetken hiljaiselon jälkeen Terijoen tyhjiksi jääneet huvilat ja hiekkarannat täyttyivät muualta Suomesta tulleilla kesävieraila. Terijoki oli suosittu lomakohde eteenkin taitelijoiden ja kirjailijoiden keskuudessa.

Terijokelaiset hankkivat maa- ja metsätalouden ohella elantonsa erilaisissa ammateissa kuten rajavartijoina, poliiseina ja puolustusvoimien palveluksessa, liikemiehinä ja leipureina jne. Terijoella oli jonkin verran myös pienteollisuutta.

Terijoen ilmasto oli erittäin suotuisa puutarha viljelylle ja kylpylä toiminnalle. Terijoen ensimmäiset viljelmät olivat venäläisten ja eteenkin virolaisten perustamia vihannes, kukka- ja mansikkaviljelmiä. Kasvihuoneet työllistivät kesäaikana kyläläisiä. Terijoella oli useita ammattipuutarhureita ja kotipuutarhoissa kasvatettiin ainakin hedelmäpuita, mansikkaa ja marjapensaita.

Juhlamatkan ohjelma

Lähtö Terijoelle

Matkalle lähdetään ennakkoilmoittautumisen mukaisesti joko keskiviikkona, torstaina tai perjantaina. Linja-autolla matkustavat pysähtyvät ennen rajan ylitystä Rajahoviin, jossa mahdollisuus ruokailuun, valuutan vaihtoon ja elintarvikkeiden ostoon. Linja-autoissa myös mahdollisuus valuutanvaihtoon.

Ne junalla matkustavat, jotka lähtevät torstaina: Toivotaan pukeutumista 1930-luvun kesävieraiden tyyliin. Päivävarjot ja olkihatut mukaan ! Karjalaisen Näyttämön näyttelijät (KNN) ovat juonessa mukana.

Ohjelma Terijoella

Keskiviikko 23.7.

- 17.00 Saapuminen hotellille ja majoittuminen
- 18.30 Päivällinen
- Ilta omatoimista ohjelmaa

Torstai 24.7.

- 8.30 Aamiainen
- 10.00 Terijoen kylät – kierros / uudet oppaat
- 13.20-13.40 Rautatieasemalla 4-päiväisten Sibelius-junalla matkustavien historiallinen vastaanotto
- 18.30 Päivällinen
- 19.45 Lähtö Terijoen uudelle hautausmaalle kalastajien muistomerkillä
- 21.00 Illanviettoa rannalla, laulun ja yhdessäolon merkeissä. Myytävänä grillimakkaraa ja juomia, KNN (KNN=Karjalaisen Näyttämön näyttelijät)

Perjantai 25.7.

- 8.30 Aamiainen
10.00 Lähtö retkille:
-Kulttuurikierros/Ritva Heikkilä ja Marja Felt
-Historiakierros/Kaino Tuokko ja Veli-Pekka Sevon
-Pietarin kanavakierros
-Kronstadt
19.00 Päivällinen
20.30 Illanviettoa rannalla, laulun ja yhdessäolon merkeissä. Myytävänä grillimakkaraa ja juomia, KNN (KNN=Karjalaisen Näyttämön näyttelijät)

Lauantai 26.7.

- 8.30 Aamiainen
9.40 Lähtö kirkkoon (tai retkimahdollisuus Repinin museoon)
10.00 Jumalanpalvelus
Kukkien lasku sankarivainajien muistomerkillä
12.00 Zelenogorsk-päivän kulkue (Lähtö rautatieasemalta)
12.45 Zelenogorsk-päivän pääjuhla (Leninin patsaalla)
15.00 Terijoki-juhlan kahvitilaisuus (hotellilla kulttuuritalon aulassa)
16.00 Terijoki-juhla (hotellilla kulttuuritalon auditoriossa)
19.00 Päivällinen
Illanviettoa rannalla, laulun ja yhdessäolon merkeissä. Myytävänä grillimakkaraa ja juomia, KNN (KNN=Karjalaisen Näyttämön näyttelijät)
23.30 Zelenogorsk-juhlan ilotulitus

Sunnuntai 27.7.

- 6.30 Aamiainen vain junamatkalaiset
7.15 Huoneiden luovutus vain junamatkalaiset
7.30 Lähtö rautatieasemalle vain junamatkalaiset
8.00 – 8.30 Matkatavaroita voi tuoda autoihin
8.30 Aamiainen
10.00 Lähtö hotellilta
10.45 Lyhyt muistotilaisuus vanhan hautausmaan muistomerkillä

Retkiohjelma

Retkille osallistuminen edellyttää ennakoilmoittautumista retkeä edeltävänä päivänä. Ilmoittautumisia otetaan vastaan info-pisteessä hotellin ala-aulassa. Ilman ennakoilmoittautumista retkelle pääsee vain siinä tapauksessa, että linja-autossa on tilaa. Retkiohjelmiin voi tulla muutoksia. Kaikilla retkillä on kahvitarjoilu välipalan kera.

Retkille lähdetään klo 10.00.

Kulttuurikierros

Retken vetäjänä on teatterineuvos Ritva Heikkilä ja Marja Felt
Koko päivän retki klo 10.00 – n. 17. Retken hinta 15 eur.

Kulttuurikierroksen aikana käymme Terijoen lähialueella, Vammelsuussa, Lintulassa ja Raivolassa sekä kaikissa Terijoen kylissä, joihin liittyy joitakin tärkeitä historiallisia tapahtumia ja joissa on elänyt tunnettuja kulttuuripersoonallisuuksia tai mahtimiehiä. Terijoen jokaisella kylällä on oma värikäs historiansa.

Kylät, joissa vieraillaan ovat 'idästä länteen' lueteltuna Rajajoki, Haapala, Luutahäntä, Tulokas, Ollila, Kuokkala, Kellomäki, Ollinpää, Keskikylä, Käkösenpää, Tyrisevä, Vammelsuu ja Raivola. Tarkemmista vierailukohteista voidaan esimerkkinä mainita Kuokkalassa sijaiseva Tito ja Ina Collianderin Villa Golicke, josta tuli kuuluisa taiteilijasiirtola.

Kahvitaun pidämme sopivan kauniilla paikalla ja uimme Vammeljoessa, joka vuolaana virtaa Edith Södergranin maiseman halki. Terijoella tutustumme arteesisiin ihmelähteisiin ja juomme vettä, joka ennen sotia paransi sairaita, antoi nuorille ja vanhoille voimaa ja elämänhalua. Sitä nautittuaan vanhat nuortuivat ja ongelmat ratkesivat.

Teatterineuvos Ritva Heikkilän laaja Terijoki-tietämys ja kulttuurihistorian asiantuntemus yhdistettynä persoonalliseen esitystapaan tarjoavat osanottajille unohtumattoman retkielämyksen.

Pietari - Kanavaristeily

Koko päivän retki klo 10.00 – n.17. Retken hinta 30 eur.

Näe ja koe 300-vuotiaan Pietarin kaunistuneet kasvat ja upea arkkitehtuuri sammakkoperspektiivistä!

Kronstadt

Retkelle on ilmoitauduttava ehdottomasti edellisenä päivänä, koska retken osallistujille on hankittava kulkulupa. Koko päivän retki klo 10.00- n.17. Retken hinta 20 eur.

Kiertoajelu kaupungilla oppaana paikallinen sukellusveneupseeri. Vierailut satamassa, upseerikerholla ja kauppatorilla.

Repinin museo

Retken kesto klo 9.30-11.00 ja hinta 10 eur.

Ilja Repinin taiteilijakoti 'Penaty', jossa kuuluisa taiteilija vietti viimeiset vuosikymmenensä ja jonka pihamaalle hänet haudattiin.

Historiakierros

Vetäjinä Kaino Tuokko ja Veli-Pekka Sevón.

Kannas on kokenut koko historiansa ajan rajan kirot. Aina keski-ajalta toiseen maailmansotaan asti Kannaksella on vuoroin sodittu ja vuoroin korjattu sodan tuhoja. Rajan kulkiessa Kannaksen itäpuolella alue oli lännen varustus itää kohti. Näiltä ajoilta muistuttaa keskiaikainen Kivennavan linna ja Joutselän taistelu. Rajan kulkiessa kaukana lännessä Kannaksen elämää leimasi Pietarin läheisyys. Näiltä ajoilta muistuttaa Pietarin turvaksi rakennettu Inon linnoitus ”Fort Nikolajevski” ja Lintulan ortodoksinen nunnaluostari.

Suomen itsenäisyyden aikana Terijoki oli tunnettu lomaparatiisi, jossa asui ja rakensi tulevaisuuttaan suomalaisten lisäksi lukuisiin eri kansallisuuksiin kuuluneita ihmisiä. Terijoella oli myös varuskunta, jonka keskikylällä ja Kellomäellä sijainneissa kasarmeissa moni nuori mies suoritti asevelvollisuutensa. Terijoki sai myös kokea Talvisodan ensi iskut, joiden alkusoittona venäläiset ampuivat ns. Manilan laukaukset.

Historiakierros tutustuttaa kaakkoisen Kannaksen historiaan ja kulkee Terijoen lisäksi Uudenkirkon ja Kivennavan pitäjien alueilla. Kohteina on Inon linnoituksen rauniot, Raivolan lehtikuusimetsä, Puhtulan sotilastie, Lintulan luostarin rauniot, Mainilan kylän metsittyneet peltoaukeat sekä Rajajoella sijaitseva rajan muistomerkki. Pitkäjärvellä on mahdollisuus uimiseen.

Koko päivän retki klo 10.00- n.17. Retken hinta 15 eur.

Terijoen kylät – kierros

Vetäjinä uudet kyläoppaat.

Reitti: Käkösenpää-Tyrisevä-Vammelsuu-Puhtula-Koivikko-Kellomäki-Haukijärvi - Rautatieasema-Kuokkala-Haapala-Pullinen-Valkeasaari-Rajajoki (vanhan rajan muistomerkki)-Dyynit-Ollila-Kuokkala-Kellomäki-Ollinpää-Keskikylä-JP1:n kasarmialue-Käkösenpää.

Retken aikana mahdollisuus uintiin Haukijärvessä (uimapuku mukaan!). Iltapäivällä pysähdytään Terijoen rautatieasemalle, jossa osallistutaan Sibelius-junalla saapuvien historialliseen vastaanottoon.

Koko päivän retki klo 10.00- n.17. Retken hinta 10 eur.

Zelenogorsk-päivän juhla

Zelenogorskin aluehallinnon johto on kutsunut suomalaiset mukaan kaupungin juhlallisuuksiin. Suomalaiset osallistuvat omana ryhmänä juhlakulkuessa, joka lähtee rautatieasemalta klo 12.00 ja päättyy muutaman kilometrin päässä olevalle juhlapaikalle, jossa on Zelenogorsk-päivän päätapahtuma.

Karjalaisen Näyttämön näyttelijät (KNN) osallistuvat juhlakulkueseen esittäen omaa ohjelmaa. Kulkueseen osallistuville suomalaisille on varattu pienoislippuja. Kansallis-/kansanpuku on toivottava, mutta ei pakollinen.

Zelenogorsk-pääjuhlassa suomalaisten tervehdyksen esittää Kari Koho . Laulutervehdyksen esittää Jaana Raivio säestäjänään Markus Raivio.

Zelenogorsk-päivän juhlajoille järjestetään linja-autokuljetus hotellilta rautatieasemalle. Lähtö hotellilta klo 10.30. Paluukuljetus juhlakentältä hotellille. Viimeinen kuljetus hotellille lähtee juhlakentältä klo 15.00.

Terijoki-juhla

Suomalaisten oma Terijoki-juhla alkaa klo 15.00 juhlakahvilla hotelli Rivieran auditoriossa. Varsinainen juhla alkaa klo 16.00. Juhlan juontaa Inkeri Herkonheimo. Tilaisuudesta julkaistaan oma erillinen ohjelmansa.

Muistotilaisuudet

Kalastajien muistolehto (Terijoen uusi hautausmaa)

Vuonna 1936 hukkui Suomenlahdella viisi kalastajaa syysmyrskyssä ja heille pystytettiin muistomerkki seuraavana vuonna. Muistomerkki on säilynyt lähes

ehjänä. Vuosikymmenien ajan se oli ainoa muistomerkki, jonka äärellä vuosittain kävimme kunnioittamassa menneiden terijokelaissukupolvien muistoa.

Vuonna 1997 löytyi terijokelaiselta rakennustyömaalta suomalaisia 1920- ja -30-luvuilta peräisin olevia hautakiviä. Näistä kivistä pystytettiin uudelle hautausmaalle kalastajien muistomerkin ympärille muistolehto vuonna 1998.

Sankarivainajien muistomerkki (kirkkopuisto)

Jatkosodan aikana perustettiin luterilaisen kirkon puistoon sankarihautausmaa. Vuosien 1941-44 aikana haudattiin tähän hautausmaahan 75 terijokelaista sankarivainajaa. Vuonna 1993 saatiin paikalle pystyttää muistokivi, johon on kaiverrettu kaikkien sinne haudattujen sankarivainajien nimet. Muistomerkin ovat suunnitelleet Esko Toiviainen ja Sakari Nironen.

Terijoen vanha hautausmaa

Terijoen ensimmäinen eli vanha hautausmaa perustettiin vuonna 1905 Ruostesuonmäelle Kivennavan ja Terijoen rajalle. Hautausmaa tuhoutui Talvisodan aikana ja metsittyi sodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Hautausmaan pääkäytävä samoin kuin joitakin yksittäisiä hautakiviä on edelleen paikannettavissa. Hautausmaan pääkäytävän päässä on Terijoen entisen kirkkoherra Toivo Brummerin leposija. Terijoki-Seuran toimesta vanhaa hautausmaata on kunnostettu ja sinne on pystytetty muistomerkki, jotta tulevatkin polvet voisivat hetken hiljentyä esivanhempiansa leposijoilla.

Tärkeää matkatietoa

Infopiste

Riviera-hotellin ala-aulassa on info-piste, jonka auttaa kaikissa matkaan liittyvissä asioissa. Info-pisteessä voit mm.

vaihtaa valuttaa

ilmoittautua retkille

ostaa postikortteja – ja merkkejä ja kirjoja

soittaa GSM-puhelimella omakustannushintaan Suomeen

Valuutan vaihto

Bussiemännät vaihtavat valuuttaa linja-autoissa menomatkan aikana. Terijoella voit vaihtaa valuuttaa myös info-pisteessä.

Soittaminen Suomeen

GSM-puhelimet toimivat myös Terijoella. Soittaminen maksaa Radiolinjan liittymällä operaattorista riippuen noin 4 euroa/min. GSM-puhelun vastaanotto on Venäjällä myös maksullista

Julkinen liikenne

Hotelli Rivieran ja keskustan välillä on toimiva julkinen liikenne. Bussien numerot saat selville info-pisteestä. Yhdensuuntaisen matkan hinta on 6-7 ruplaa. Varaa tasaraha tai esim. 10 ruplaa.

Terijoen vesi

Vesijohtoveden juomista emme suosittele, koska sen bakteerikanta on toinen mihin olemme Suomessa tottuneet. Pullotettua vettä voi ostaa Rajahovista. Virvoitusjuomia voi ostaa myös Terijoelta. Hotellin läheisyydessä on ruokakauppa.

Pitäkää tavaroistanne huolta !

Varkaita on syytä varoa koko matkan ajan. Hotellialueen ulkopuolella on oltava erittäin varovainen. Lompakko ehdottomasti pois takataskusta.

Erityisesti Viipurissa tilanne varkaiden osalta on erittäin ongelmallinen. Viipurissa kannattaa jättää kaikki ylimääräinen raha ja arvoesineet linja-autoon.